

SAMENWERKINGSVERBAND IJZEREN RIJN
p/a: Gemeente Venlo
t.a.v. secretaris Samenwerkingsverband
IJzeren Rijn, dhr. P. Velter
Postbus 3434
5902 RK VENLO

Nederweert, 13 september 2012

Uw kenmerk: -
Ons kenmerk: 12-101
Onderwerp: Second opinion passende
beoordeling spoorlijn Weert-
Budel en de effecten op Natura
2000-gebied Weerter- en
Budelerbergen & Ringselven

Geachte heer Velter,

Recentelijk heeft u ons verzocht een second opinion uit te voeren op de passende beoordeling 'Het gebruik van de spoorlijn Budel-Weert en de effecten op Natura 2000-gebied Weerter- en Budelerbergen en Ringselven' van 10 juli 2012. Middels deze brief delen wij onze bevindingen en overwegingen ten aanzien van deze passende beoordeling mee. Deze overwegingen worden per paragraaf aangegeven.

Voorgenomen ingreep

§ 1.3 Drie varianten van toekomstig gebruik worden getoetst. De varianten lopen sterk in intensiteit van het gebruik uiteen. Het maximale gebruik (in variant 1) is weinig gespecificeerd: het maximum bestaat uit 51 goederentreinen per week, uitsluitend in de dagperiode. Hierbij wordt geen inzicht gegeven in de spreiding van de treinen over de week. In een, vanuit ecologisch oogpunt, worst case scenario is het dus niet uitgesloten dat 51 goederentreinen, in een ochtend in de vestigingsperiode van broedvogels over het spoor kunnen rijden. Een dergelijk scenario heeft naar verwachting een ander effect dan een scenario waarbij de treinen verspreid over de week rijden. Deze worst-case benadering wordt niet in de tekst uitgewerkt, en niet aannemelijk is gemaakt dat deze optie is uitgesloten. Duidelijkheid over het aantal vervoersbewegingen en de spreiding van deze vervoersbewegingen over de week noodzakelijk om tot een juiste beoordeling van de effecten te komen.

Voorkomen van broedvogels

§ 2.5 Voor Nachtzwaluw wordt met stelligheid geconcludeerd dat het plangebied (spoor en berm) geen betekenis heeft voor de Nachtzwaluw. Deze stelling wordt niet aannemelijk gemaakt. Op pagina 12 van de passende beoordeling wordt aangegeven dat het spoortalud bestaat uit een schrale grazige begroeiing afgewisseld met heide. Dit type vegetatie is geschikt voor Nachtzwaluw. Uit zeer recente verspreidingsgegevens (2012) blijkt dat Nachtzwaluw in een straal van 200 meter rond de spoorlijn met 10 broedparen is vastgesteld. Het is ondenkbaar dat de spoorlijn en de bermen geen deel uitmaken van minimaal het rust- en foerageergebied van deze soort. Voor Boomleeuwerik en Roodborsttapuit geldt hetzelfde.

§ 2.5 In het rapport van Waardenburg wordt gebruik gemaakt van de verspreidingsgegevens uit het concept-beheerplan voor het N2000-gebied (zie ook § 1.2). Uit het concept-beheerplan blijkt dat deze gegevens sterk verouderd zijn (zie de tekst uit het concept-beheerplan hieronder in cursief). De gegevens, deels uit 2001 (Noord-Brabant) en deels uit 2006 (Limburg), zijn ouder dan vijf jaar en geven geen goed beeld van het huidig aantal broedparen en de actuele verspreiding in het N2000-gebied. Het bepalen of een effect zal optreden door de ontwikkeling (in gebruik nemen van de spoorlijn met een x aantal vervoersbewegingen per dag/nacht) kan ons inziens hierdoor niet op juiste wijze worden ingeschat. Immers: als de kern van de populatie in de afgelopen jaren ligt in de directe omgeving van de spoorlijn, heeft dit grotere effecten dan bij een grotere spreiding in het gebied. Recente(re) verspreidingsgegevens zijn ons inziens noodzakelijk om tot een juiste inschatting van mogelijke effecten op populatieniveau binnen het N2000-gebied te komen. Bij de bespreking van de drie broedvogels in hoofdstuk 2.5 van het rapport van Waardenburg dient het begrip 'huidige verspreiding' (en elders in de tekst verwijzingen naar 'recente' gegevens) dan ook met de nodige voorzichtigheid te worden geïnterpreteerd.

Bovendien blijkt dat in 2012 in een groot deel van het richtlijngebied (zijnde het eigendom van het Ministerie van Defensie) gegevens over de verspreiding van Nachtzwaluw, Boomleeuwerik en Roodborsttapuit zijn verzameld (zie bijlage 2: Betreft: Verspreiding Boomleeuwerik, Nachtzwaluw en Roodborsttapuit langs IJzeren Rijn in 2012, 5 september 2012). Uit de resultaten van dit broedvogelonderzoek blijkt dat er grote verschillen zijn in de verspreiding van Boomleeuwerik en Nachtzwaluw in vergelijking met de verspreidingsgegevens die in het rapport zijn gebruikt.

§ 2.5 Ten aanzien van de soorten wordt gesteld dat: *'de instandhouding lijkt daarmee gewaarborgd'* (pagina 17). Dit wordt niet aannemelijk gemaakt of onderbouwd met trendgegevens. Trendgegevens over de populatieontwikkeling in het gebied, zoals openbaar beschikbaar op de site van Sovon, zijn niet geraadpleegd en laten in ieder geval voor Boomleeuwerik een beeld zien dat in tegenspraak is met de verder niet onderbouwde uitspraak op pagina 17.

§ 2.5 Omdat jaarlijkse gegevens over aantallen en verspreiding ontbreken is, het vaststellen van een betrouwbare trend/aantalsverloop van het aantal broedparen van Roodborsttapuit, Boomleeuwerik en Nachtzwaluw niet mogelijk (zie cursief hieronder, uit concept-beheerplan). Alleen indicatief zijn trendgegevens bekend (SOVON, http://www.sovon.nl/gebieden/gebieden_trends.asp?gebnr=138). De indicatieve trendgegevens wijzen op een sterke afname van de Boomleeuwerik binnen het richtlijngebied. Effecten op deze soort dienen daarom met een grotere zorgvuldigheid te worden ingeschat. Op basis van de gegevens zoals bekend bij SOVON over Nachtzwaluw is het de vraag of de instandhoudingsdoelstelling wordt behaald.

*'Uit concept-beheerplan Weerter- en Budelerbergen & Ringselven: Een aantalsontwikkeling en trend voor de **Nachtzwaluw** in het Natura 2000-gebied Weerter- en Budelerbergen & Ringselven is eigenlijk niet weer te geven. Dit komt doordat er door diverse instanties, met uiteenlopende methoden en intensiteit, in verschillende deelgebieden is gekarteerd. Het geschatte aantal van 25-30 paren is gebaseerd op gegevens uit 2001 (Provincie Noord-Brabant) en 2006 (Provincie Limburg en Defensie). Deze zijn met elkaar vergeleken en afgestemd zodat dubbeltellingen zoveel mogelijk is voorkomen. Voor de benoeming van de territoria zijn de criteria uit de handleiding voor de provinciale broedvogelkartering Limburg gebruikt. Het geschatte aantal voor Weerter- en Budelerbergen in de perioden 1979-1983 en 1998-2002 was respectievelijk 25-30 en 10-21 broedparen (Hustings et al., 2006).*

Boomleeuwerik: *Het geschatte aantal van 60-65 paren is gebaseerd op gegevens uit 2001 (Provincie Noord-Brabant) en 2006 (Provincie Limburg en Ministerie van Defensie). Deze zijn met elkaar vergeleken en afgestemd zodat dubbeltellingen zoveel mogelijk is voorkomen. Hiervoor zijn de criteria van de Provincie Limburg gebruikt.*

Roodborsttapuit: *De aantalsontwikkelingen en trend in Weerter- en Budelerbergen, inclusief Laurabossen en het Weerterbos en omgeving is evenals de andere twee soorten moeilijk weer te geven. Dit komt doordat er door diverse instanties, met uiteenlopende methoden en intensiteit, in verschillende deelgebieden is gekarteerd.'*

- § 2.5 Ten aanzien van toekomstig gebruik en een eventuele uitbreiding van het aantal transportbewegingen dient te worden opgemerkt dat een uitbreiding van gebruik in het kader van de Natuurbeschermingswet als een nieuwe activiteit dient te worden beschouwd en als zodanig getoetst dient te worden.

Mogelijke effecten en de invloedssfeer van het project

- § 3.1 Een compleet overzicht van de mogelijk optredende storingsfactoren (totaal 19) ontbreekt (raadpleegbaar op www.synbiosys.alterra.nl/natura2000/gebiedendatabase.aspx?subj=n2k&groep=12&id=n2k138&topic=gevoeligheid). De genoemde vogelsoorten worden als gevoelig beschouwd voor een aantal van deze factoren. In de passende beoordeling wordt niet op alle storingsfactoren ingegaan. Als voorbeeld geven wij hier aan storingsfactor 1: oppervlakteverlies. Door de vervoersbewegingen is het aannemelijk dat er een effect is op de directe omgeving (geluid, trilling, silhouetwerking) met mogelijk een verlies van oppervlakte van geschikt leefgebied tot gevolg. Op de site van LNV wordt dit als volgt omschreven: *'verlies van oppervlakte leidt tot verkleining en in sommige gevallen ook tot versnippering van het leefgebied (zie aldaar). Een kleiner gebied heeft bovendien meer te leiden van randinvloeden: vaak is de kwaliteit van het leefmilieu aan de rand minder goed dan in het centrum van het gebied. Op deze manier leidt verlies oppervlakte mogelijk ook tot een grotere gevoeligheid voor bijvoorbeeld verdroging, verzuring of vermesting.*

Weking: *door afname van het beschikbare oppervlak neemt ook het aantal individuen van een soort af. Om duurzaam te kunnen voortbestaan moet elke soort uit een minimum aantal individuen bestaan; bij diersoorten wordt meestal van een minimum aantal paartjes (reproductieve eenheden) gesproken. Wanneer een populatie te klein wordt neemt de kans op uitsterven toe, zeker als deze populatie geen onderdeel uitmaakt van een samenhangend netwerk van leefgebieden. Bij een populatie die uit te weinig individuen bestaat, neemt ook de kans op inteelt toe en dus de genetische variatie af. Hierdoor wordt een populatie kwetsbaar voor veranderingen tengevolge van bijvoorbeeld predatie, extreme seizoensinvloeden of ziekten. Ook habitattypen kennen een ondergrens voor een duurzame oppervlakte.'*

Gezien de ligging van de spoorlijn in de kern van het gebied en door belangrijk leefgebied van de drie vogelsoorten, is het aannemelijk dat hier sprake is van oppervlakteverlies zoals bedoeld in de hierboven aangegeven uitleg. Een ander voorbeeld is de beoordeling van de kans op aanrijdingen van Nachtzwaluw (storingsfactor 17). Nachtzwaluw staat erom bekend te zoeken naar concentraties van insecten. Deze komen 's avonds en 's nachts onder andere voor op donkere oppervlakten die lang warmte vasthouden (Garniel, A., Daunicht, W.D., Mierwald, U. & U. Ojowski (2007): Vögel und Verkehrslärm. Quantifizierung und Bewältigung entscheidungserheblicher Auswirkungen von Verkehrslärm auf die Avifauna).

In een passende beoordeling dienen alle storingsfactoren grondiger te worden beschouwd, op grond van de worst-case benadering zoals aangegeven in de reactie op § 1.3. Overigens kan een worst-case scenario voor een zeer geluidsgevoelige nachtactieve soort als Nachtzwaluw anders zijn dan voor dagactieve soorten. Ook hieraan zou aandacht moeten worden besteed en passend dienen te worden beoordeeld.

§ 3.1 Ten aanzien van geluid: mogelijk optredende effecten door geluid op Nachtzwaluw, Boomleeuwerik en Roodborsttapuit kunnen niet alleen beoordeeld worden op basis van gemiddelde dagwaardes binnen een geluidscoutour. Het effect van de optredende verstoring, dus de piekbelasting (L_{max}), de duur en frequentie daarvan en het verschil tussen dag- en nachtgebruik, dienen in de beoordeling meegenomen te worden. De beoordeling zoals opgenomen onder het kopje geluid is ons inziens een te beperkte weergave van het achtergrondrapport van dBvision. In het achtergrondrapport zijn ten behoeve van de berekeningen daarbij een aantal aannames gedaan waarvan niet duidelijk is of deze voor de toekomstige situatie inderdaad gaan gelden.

§ 3.1 De uitspraken over emissies van schadelijke stoffen en de toename van stikstofdepositie van 17,7 mol N/hectare/jaar in het bijzonder (*het gemiddelde effect valt weg in de foutenmarge van ecologische modellen*) zijn zeer discutabel. In beleidsmatig en juridisch opzicht wordt in Natura 2000-gebieden iedere toename van stikstof in gebieden met hiervoor gevoelige habitattypen en/of soorten beoordeeld als zijnde een kans op significant negatief effect. De redenering '*het gemiddelde effect valt weg in de foutenmarge van ecologische modellen*' is te eenvoudig en doet geen recht aan de eisen die Nachtzwaluw, Boomleeuwerik en Roodborsttapuit aan hun broedbiotoop stellen. Stikstofdepositie leidt tot een snellere verzuring en vermessing van de bodem en heeft een verzuuring van de vegetatie tot gevolg. Optredende verzuuring heeft een direct effect op het broedbiotoop van de genoemde vogelsoorten en dit effect kan een (significant) negatief effect hebben. Dit effect wordt echter niet duidelijk in de passende beoordeling. Uit onderstaande reactie op 3.2 volgt tevens dat verslechtering van de kwaliteit van het leefgebied van Nachtzwaluw, Boomleeuwerik en Roodborsttapuit tot op een afstand van 1,5-2 kilometer kan doorwerken. Dit betekent dat in de beoordeling van het effect van stikstof in ieder geval de effecten op deze broedvogels, voorkomend binnen deze straal, in beeld dienen te worden gebracht en passend dienen te worden beoordeeld.

Omtrent de beoordeling van toename van stikstofdepositie verwijzen wij naar de vele jurisprudentie hieromtrent.

Effecten op habitattypen

§ 3.2 In 'effecten op habitattypen' wordt gesteld dat *'de bijdrage van het spoorverkeer aan de stikstofemissie is strikt lokaal, beperkt tot het spoor de directe omgeving'*. Dit is onjuist: De depositiesnelheid is afhankelijk van het landgebruik. In gebieden met een grotere ruwheid (zoals bos) kan de depositie tot meer dan een factor 2 groter zijn dan bij gebieden met een lagere ruwheid (zoals grasland). De afstand tot waar zinvol hoeveelheden worden berekend is niet eenduidig vast te stellen. De resultaten ondersteunen de afbakeningscriteria zoals deze door KEMA zijn opgesteld. Op afstanden van 3 km is de stikstofdepositietoename over het algemeen (veel) lager dan 1 mol N/ha/jaar. In de meeste situaties bedroegen de depositietoenames na 1,5-2 km al minder dan 1 mol N/ha/jaar. (bron: <http://www.buitenringnee.nl/cms/images/krantenartikelen/2012/luchtkwaliteit1.pdf>).

§ 3.2 De conclusie van deze paragraaf kunnen wij niet ondersteunen. Ons inziens zijn de verspreidingsgegevens van de soorten, de (inschatting van) werkelijk optredende effecten is niet op juiste, volledige en zorgvuldige gegevens gebaseerd.

Effecten op broedvogels

§ 3.4 Effecten op Nachtzwaluw, Boomleeuwerik en Roodborsttapuit kunnen ons inziens op grond van de onjuiste uitgangspunten (verspreidingsgegevens, geluid, stikstof en bijbehorende effecten, eventueel andere optredende storingsfactoren) in de passende beoordeling niet worden beoordeeld.

§ 3.4 Ten overvloede in deze paragraaf: gesteld wordt dat *'de populaties van de drie soorten ligt op of boven het niveau van de instandhoudingsdoelstelling'*. Een dergelijke uitspraak kan alleen worden verricht indien actuele inventarisatiegegevens uit het gehele Natura 2000-gebied bekend zijn, of dat inventarisatiegegevens zover bekend zijn dat aannemelijk is dat de instandhoudingsdoelstellingen al in een deel van het terrein worden behaald. In deze passende beoordeling is een analyse van trendgegevens zoals beschikbaar op de site van Sovon afwezig. Deze informatie (met daarin meer actuele gegevens over aantallen broedparen/territoria in het Natura 2000-gebied van alle drie de soorten!) geeft een goede indicatie over het al dan niet behalen van de instandhoudingsdoelstellingen én over de trend van de soorten (zie ook opmerking bij § 2.5, 3e overweging).

Cumulatieve effecten

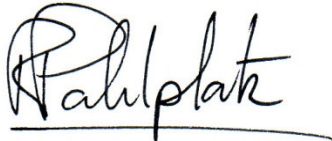
§ 3.5 De cumulatie in de passende beoordeling is niet uitgewerkt. Aan het begrip 'plannen en projecten' zoals omschreven in artikel 6.3 van de Habitatrichtlijn, is geen invulling gegeven. Een overzicht met plannen en projecten en de mogelijke invloed hiervan ontbreekt. Dit maakt een cumulatietoets niet uitvoerbaar.

Conclusie

§ 4.1 De conclusies worden gezien bovenstaande niet onderschreven voor zover het de habitattypen en broedvogelsoorten betreft waarvoor het Natura 2000 gebied is aangewezen.

Wij gaan er van uit u hiermee voldoende te hebben geïnformeerd over de leemten in kennis en onvolledigheden in deze passende beoordeling. Vanzelfsprekend geven wij -waar nodig- graag toelichting op onze bevindingen.

Met vriendelijke groet,

A handwritten signature in black ink that reads "Pahlplatz". The signature is written in a cursive style with a horizontal line underneath the name.

Ing. R.A.J. Pahlplatz

Bureau Meervelt

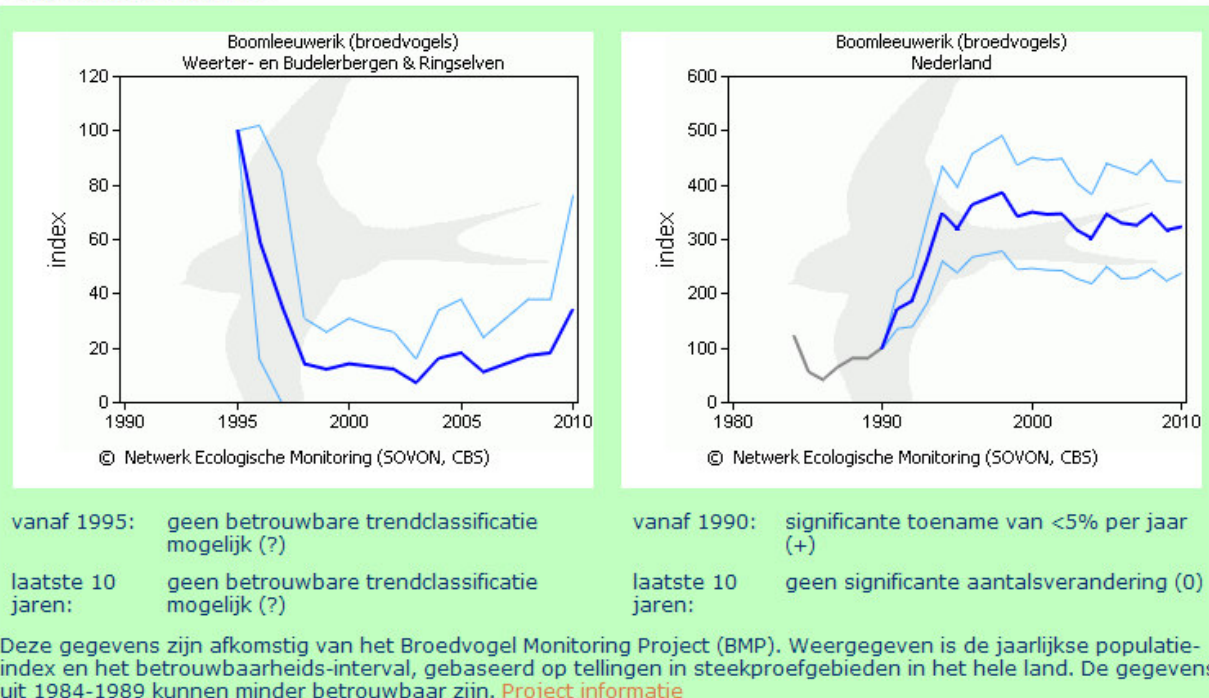
Bijlage 1

Gegevens SOVON over Nachtzwaluw, Boomleeuwerik en Roodborsttapuit in N2000-gebied Weerter- en Budelerbergen & Ringselven, de instandhoudingsdoelstelling en de staat van instandhouding volgens het concept- beheerplan.

Natura 2000 gebied Weerter- en Budelerbergen & Ringselven (138)

[terug naar overzichtspagina](#)

[Toon begrenzing gebied](#)

Instandhoudingsdoelstelling: 65 territoria

Staat van instandhouding

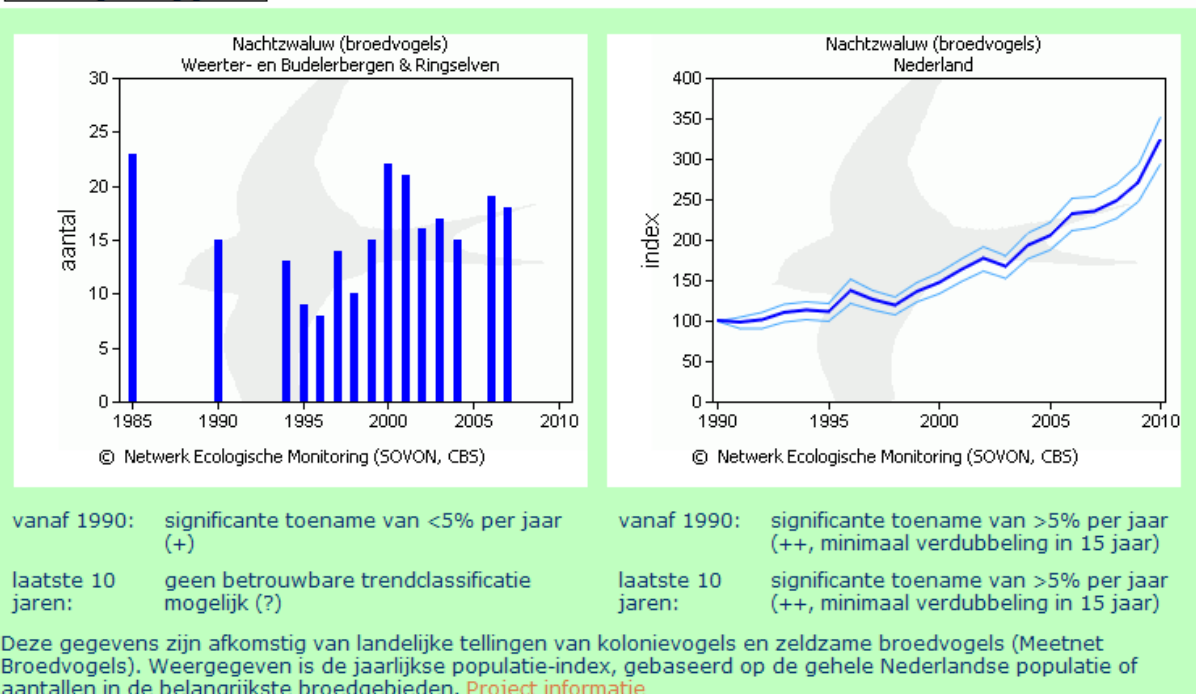
Het aandeel van de Nederlandse populatie is <1% van de Europese populatie (Ministerie van LNV, 2006c). Landelijk verkeert de soort in een gunstige staat van instandhouding vanwege zijn sterke toename vanaf 1980 (www.sovon.nl). Het aantal in Weerter- en Budelerbergen & Ringselven lag in 2006 op 60-65 territoria (www.limburg.nl; Gilissen & de Ronde, 2008 en 2006). SOVON schatte de populatie in 1999-2003 op 65 paar (SOVON & CBR, 2005) waar ook de doelstelling op is gebaseerd. Dit zijn aantallen voor zowel het Brabantse als het Limburgse deel. Aangezien er voldoende habitat aanwezig is dat door gunstig heidebeheer en omvormingsbeheer van bos nog wordt vergroot, en de huidige aantallen op het gewenste niveau liggen zoals in de doelstelling is verwoord, is de staat van instandhouding in dit gebied gunstig te noemen.

Natura 2000 gebied Weerter- en Budelerbergen & Ringselven (138)

[terug naar overzichtspagina](#)

[Toon begrenzing gebied](#)

Instandhoudingsdoelstelling: 20 territoria

Staat van instandhouding

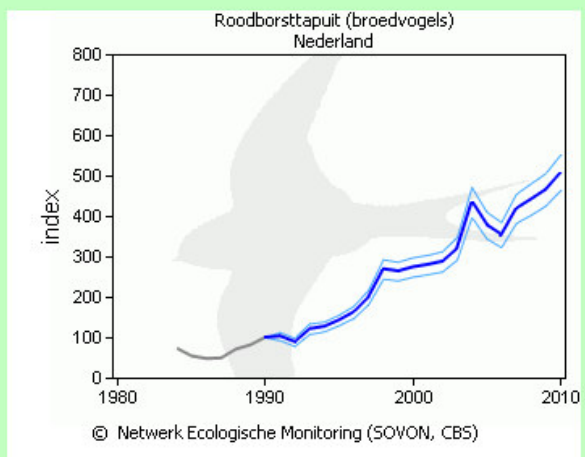
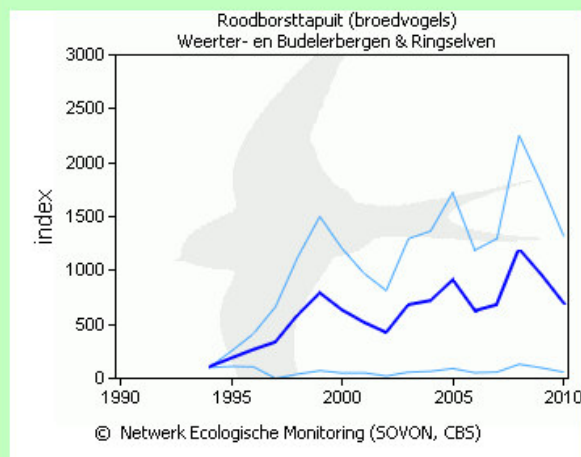
CBP WBR: De populatie in het gebied Weerter- en Budelerbergen & Ringselven bestaat momenteel (2006-2007) uit 25-30 broedparen of territoria (www.limburg.nl; Gilissen & de Ronde 2008 en 2006). SOVON concludeert naar aanleiding van 'Het jaar van de Nachtzwaluw 2007' dat de populatie van de Weerter- en Budelerbergen en omgeving 27 territoria telt (van Kleunen et al., 2007). De aantallen kunnen jaarlijks fluctueren. Er is voldoende geschikt habitat aanwezig in de deelgebieden Laurabossen en Weerter- en Budelerbergen waardoor ze draagkracht hebben voor tenminste 20 broedparen. Uit verschillende inventarisaties blijkt dat de populatie de afgelopen jaren constant tot licht toegenomen is. Op basis van deze gegevens blijkt dat de Nachtzwaluw in dit gebied zich in een gunstige staat van instandhouding bevindt.

Natura 2000 gebied Weerter- en Budelerbergen & Ringselven (138)

[terug naar overzichtspagina](#)

[Toon begrenzing gebied](#)

vanaf 1994: significante toename van <5% per jaar (+)

laatste 10 jaren: geen betrouwbare trendclassificatie mogelijk (?)

vanaf 1990: significante toename van >5% per jaar (++, minimaal verdubbeling in 15 jaar)

laatste 10 jaren: significante toename van >5% per jaar (++, minimaal verdubbeling in 15 jaar)

Deze gegevens zijn afkomstig van het Broedvogel Monitoring Project (BMP). Weergegeven is de jaarlijkse populatie-index en het betrouwbaarheids-interval, gebaseerd op tellingen in steekproefgebieden in het hele land. De gegevens uit 1984-1989 kunnen minder betrouwbaar zijn. [Project informatie](#)

Instandhoudingsdoelstelling: 20 territoria

Staat van instandhouding

Zowel het natuurlijke verspreidingsgebied, de omvang van de populatie, de omvang van het leefgebied als het toekomstperspectief verkeren landelijk gezien in een gunstige staat van instandhouding (Ministerie van LNV, 2006c). De aantal territoria zijn de laatste decennia landelijk toegenomen met regionale verschillen. Limburg telde in 2002 - 2004 1000 tot 1100 paren. Het aantal territoria in de afgelopen 10 jaar is bijna vervijfvoudigd ten opzichte van begin jaren '90 (Hustings et al., 2006). De situatie in 2006, 50-55 territoria, (www.limburg.nl; Gilissen & de Ronde, 2008 en 2006) laat zien dat de populatie in een gunstige staat van instandhouding verkeert. Het aantal territoria is groter dan de instandhoudingsdoelstelling weergeeft. Daarnaast biedt het open agrarisch gebied dat direct grenst aan het Natura 2000-gebied voldoende habitat. Dit blijkt ook uit het aantal territoria van circa 25 in dit gebied.

Kernopgaven (2)					
Kernopgaven (1)					
Omvang populatie (indicatief t.b.v. draagkracht leefgebied)					∨
Doelstelling kwaliteit leefgebied					∨
Doelstelling omvang leefgebied					∨
Landelijke staat van instandhouding					∨
Broedvogelsoorten					∨
A224 - Nachtzwaluw	-	=	=	20	6.08
A246 - Boomleeuwerik	+	=	=	65	
A276 - Roodborsttapuit	+	=	=	20	

Bijlage 2

Eerste resultaten verspreiding Boomleeuwerik, Nachtzwaluw en Roodborsttapuit langs IJzeren Rijn in 2012 (Monitoringsgroep natuurwaarden, ministerie van Defensie)

Datum: 5 september 2012

Aan: Tom Schippers, DVD-zuid

Van: Arno Braam, Monitoringgroep Defensie

Betreft: Verspreiding Boomleeuwerik, Nachtzwaluw en Roodborsttapuit langs IJzeren Rijn in 2012

Beste Tom,

Bij deze zoals afgesproken de kaart met de territoria van Boomleeuwerik (rode stippen) en Nachtzwaluw (blauwe stippen) langs de IJzeren Rijn in het gebied Weerterheide. De onderzoeksgegevens stammen uit 2012. Ik heb alleen de territoria weergegeven binnen de afstand van 100 m (Boomleeuwerik) tot 200 m (Nachtzwaluw) van de spoorlijn. Zoals je ziet is de zone een belangrijk leefgebied voor beide soorten. De Roodborsttapuit komt er niet voor; daarvoor is het landschap er te bosrijk.

Vriendelijke groeten,

Arno

